

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
DIVADELNÍ FAKULTA

KATEDRA ČINOHERNÍHO DIVADLA
HERECTVÍ ČINOHERNÍHO DIVADLA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SÍLA OSOBNOSTI HERCE A SÍLA HERECKÉ POSTAVY

Renáta Matějčková

Vedoucí práce: doc. MgA. Jakub Korčák

Oponent práce: Ondřej Vetchý

Datum obhajoby: září 2021

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2021

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
THEATRE FACULTY

DRAMATIC ARTS

DIPLOMA THESIS

The strenght of the actors personality and the strenght of dramatic
character

Renáta Matějčková

Supervisor: doc. MgA. Jakub Korčák

Opponent: Ondřej Vetchý

Defence date: september 2021

Approved academic degree: MgA.

Praha, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma

SÍLA OSOBNOSTI HERCE A HERECKÉ POSTAVY

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

PODĚKOVÁNÍ:

Za odborné vedení mé diplomové práce, velkou míru trpělivosti a ochoty, empatii, čas a všestrannou pomoc při jejím zpracování děkuji vedoucímu práce doc. Mgr. Jakubu Korčákovi. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování přítelkyni MgA. Veronice Svobodové za podnětné rady a oporu. V neposlední řadě patří mé poděkování všem pedagogům, se kterými jsem se během studia setkala a měla tu možnost vyslechnout jejich rad.

ABSTRAKT:

Tato práce poskytuje pohled do herecké mysli a způsobu uvažování nad tématem síly osobnosti. Cílem bylo zjistit, jak lze porovnat osobnost herce a osobnost herecké postavy. Bylo za potřebí nejdříve vysvětlit, co vůbec pojem osobnost znamená a jaké má typy. Práce se také zaměřuje na význam slova síla. Jak se dá měřit a v čem spočívá. Dotýká se též tématu psychických poruch u hercu. V neposlední řadě obsahuje herecký zápis ze zkoušení inscenace, jehož náplní jsou: popis práce na inscenaci, sdílení pocitů spojených se zkoušením a úvahy nad tématy, které zkoušení přineslo.

ABSTRACT:

This thesis provides insight into the actor's mind and the way of thinking about the topic of personality strength. The aim was to find out how the personality of an actor and the personality of a dramatic character can be compared. Firstly, it was necessary to explain what the term personality means and what its types are. The dissertation also focuses on the meaning of the word strength. How it can be measured and what it consists of. It also touches on the topic of mental disorders in an actor. Last but not least, it contains an acting record from the rehearsal of the staging, the contents of which are: a description of the work on the production, sharing of feelings associated with rehearsal, and reflections on the topics that rehearsal brought.

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. OSOBNOST.....	10
2.1. Etymologie slova.....	10
2.2. Definice.....	10
2.3. Rozdělení.....	11
3. MBTI- MYERS-BRIGGS TYPE INDICATOR (TYPOLOGIE OSOBNOSTÍ)..	16
4. HERCI A PSYCHICKÉ PORUCHY.....	30
5. ZÁPIS ZE ZKOUŠENÍ INECENACE PLATONOV.....	37
5.1. První fáze.....	37
5.2. Druhá fáze.....	42
5.3. Třetí fáze.....	43
5.4. Čtvrtá fáze.....	44
5.5. Pátá fáze.....	45
5.6. Šestá fáze.....	45
5.7. Sedmá fáze.....	48
5.8. Osmá fáze.....	49
5.9. Devátá fáze.....	50
6. ZÁVĚR.....	52
7. ZDROJE.....	54
7.1. BIBLIOGRAFIE.....	54
7.2. INTERNETOVÉ ZDROJE.....	55

1. ÚVOD

Téma síly osobnosti pro mě bylo vždy neprobádané území. Ačkoliv jsem na střední škole chodila na hodiny společenských věd a ve druhém ročníku měla hodiny psychologie, moc informací a vědomostí z tohoto oboru nemám. Proto se chci pro začátek zaměřit na významy slov osobnost a síla. Vzhledem k tomu, jak často slyším výraz síla ve vztahu k osobnosti postavy při svém současném studiu herectví, cítila jsem potřebu si rozšířit obzory. Většinou se ve vztahu k síle osobnosti, v mém případě, jednalo o role, které mají konkrétní a jasné charakterové rysy. Navíc jsem chtěla znát škálu osobnostních rysů, které určují sílu osobnosti nejen u postav, které ztvárňuji, ale i těch svých. Zajímá mě však, jak a díky čemu můžu svůj úsudek změnit. Jestli a jaké existují způsoby rozdělení a měřítek osobnosti a její síly.

Mou absolventskou rolí je Anna Petrovna Vojnicevová. Považuji za důležité v práci popsat, jak zkoušení probíhalo. Rozdělit ho podle fází myšlenkových pochodů a pocitů, které jsem při zkoušení a jeho ukončení pociťovala. Jestli a jaké s sebou přinášelo úskalí a problémy. Jak jsem se při takových situacích cítila a jak jsem je řešila. Jestli se mi při studiu a práci na roli vybavovalo slovní spojení síla osobnosti a jaká témata s sebou zkoušení přineslo. Jde mi o to popsat a předat emoce, díky kterým bude umožněno nahlédnout do pravého, autentického obrazu mé osobnosti.

Jako jedno z prvních témat, které se mi vybavilo při schválení názvu diplomové práce, a rozhodla jsem se ho z tohoto důvodu do obsahu zahrnout, je tematika poruch osobností. Mám totiž pocit, že je velkou součástí nejen hereckého světa. Navíc se jedná o nadčasové téma, tudíž bude nesporně užitečné dozvědět se o něm víc. Chtěla bych zjistit, jakými poruchami osobností herci nejčastěji trpí a proč.

Hlavní otázkou mé práce bude: Čím a jak se liší má osobnost od osobnosti Anny P. Vojnicevové? Domnívám se, že je Anna silnější osobností. Zaprvé

proto, že jsem při zkoušení cítila její průbojnost a vytrvalost. A za druhé z toho důvodu, že o sobě často pochybuji.

2. OSOBNOST

2.1. Etymologie slova¹

Český termín je odvozen z termínu „osoba“, který koresponduje s latinským termínem PERSONA, z něhož se ve středověké latině vyvinul termín PERSONALITAS.

Termín „persona“ původně znamenal masku, kterou si nasazovali herci antického dramatu po dobu hry. Význam masky, která dávala člověku tvářnost se rozšířil na tvářnost člověka vůbec, jeho vnější výraz a na jeho povahu.

2.2. Definice²

První definici nabízí Boethius (500): „Persona est naturae rationalis individua substantia“ (osoba je nedělitelná podstata rozumové přirozenosti)

Často užívanou definicí je G. W. Allporta (1937): „Osobnost je dynamická organizace uvnitř individua, a to takových psychofyzických systémů, které determinují jeho jedinečné přizpůsobení se svému okolí.“

Tyto dvě definice jsou samozřejmě správné a validní, nicméně ani jedna z nich mi nepřipadá dostatečně výstižná. Za jednu z nejvýstižnějších považuji tuto J. P. Guilford (1959): „Osobnost individua je jeho jedinečný vzorec rysů“.

Výraz, kterým bych osobně nejraději definovala význam slova osobnost je neexistující a byl použit pouze ve filmu Alenka v říši divů, tudíž se jedná o "hapax legomenon" (slovo vymyšlené pro jedinou příležitost), je mému srdci nejbližší. Tím pojmem je svoucnost.

¹ https://is.muni.cz/el/ped/jaro2013/MSBP_PsOs/3._Osobnost.pdf?lang=en

² [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osobnost_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osobnost_(MSgS))

2.3. Rozdělení

V učebnici *Osobnost a její vývoj*, Zdeněk Helus (2003)³ uvádí, že psychologie osobnosti poskytuje circa 200 možností pojetí, modelů a teorií osobnosti. Rozděluje osobnost podle tří základních důrazů:

- osobnost je jedinec jako psychologický celek
- osobnost je člověk jako subjekt
- osobnost je to, čím se člověk liší od druhých

V učebnici se tedy vychází z těchto tří důrazů a osobnost je definována jako „soustava vlastností charakterizujících celistvou individualitu konkrétního člověka zaměřeného na realizaci životních cílů a rozvinutí svých potencialit.“

V publikaci *Psychologie osobnosti* (2010)⁴, rozdělují psychologii osobnosti podle sedmi hlavních témat:

- Biologická báze osobnosti - temperament
- Rysy osobnosti
- Motivace
- Inteligence
- Kognitivní stránka osobnosti - sebepojetí
- Utváření a vývoj osobnosti
- Lidské ctnosti a silné stránky charakteru

Christopher Peterson a Martin E. P. Seligman jsou autory knihy *Character*

³ https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/867701/mod_resource/content/1/Osobnost_a_jeji_vyvoj.pdf

⁴ Blatný, Marek a kolektiv. *Psychologie osobnosti. Hlavní témata, současné přístupy*. Garda publishing, a.s. (2010)

Strengths and Virtues: Handbook and Classification⁵, což v překladu znamená příručka a klasifikace sil a ctností charakteru.

Právě Martin E. P. Seligman je jedním z hlavních představitelů směru pozitivní psychologie⁶, což je psychologické odvětví, jež se zabývá studiem pozitivních emocí a kladných životních zkušeností a zážitků. On a Dr. Neil Mayerson poprvé studovali a identifikovali 24 sil charakteru⁷. Byli (spolu s dalšími) původními zakladateli Values in Action Institute of Character, též známými pod zkratkou VIA⁸.

Autoři se v úvodu díla ohlížejí na historické vnímání pojmů ctnosti a síly a jejich předchozí klasifikace. Základní téma jejich práce se objevuje ve druhé části pod názvem Strengths of character (síly osobnosti). Rozdělují síly osobností podle šesti podkategorií:

- Wisdom and knowledge (Moudrost a znalosti)
- Courage (Odvaha)
- Humanity (Lidskost)
- Justice (Spravedlnost)
- Temperance (Střídmost)
- Transcendence (Transcendence)

Každá z těchto podkategorií má své zástupné charaktery a jejich reprezentující vlastnosti:

- 1) Wisdom and knowledge (Moudrost a znalosti)
 - a) Kreativita (originalita, integrita)
 - b) Zvědavost (zájem, hledání novinek, otevřenost vůči zkušenostem)
 - c) Otevřená mysl (úsudek, kritické myšlení)
 - d) Touha vzdělávat se

⁵ CHRISTOPHER PETERSON MARTIN E. P. SELIGMAN Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification Oxford University press 2004

⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozitivn%C3%AD_psychologie

⁷ <https://www.viacharacter.org/character-strengths>

⁸ <https://www.viacharacter.org/character-strengths-and-virtues>

- e) Perspektivita (moudrost)
-
- 2) Courage (Odvaha)
 - a) Udatnost (chrabrost)
 - b) Vytrvalost (úpornost, pracovitost)
 - c) Integrita (autentičnost, upřímnost)
 - d) Vitalita (říz, entuziasmus, ráznost, energičnost)
-
- 3) Humanity (Lidskost)
 - a) Láska
 - b) Laskavost (velkorysost, vychování, péče, starost, soucit, altruistická láska)
 - c) Sociální inteligence (emocionální inteligence, osobní inteligence)
-
- 4) Justice (Spravedlnost)
 - a) Příslušnost (sociální odpovědnost, loajalita, týmová práce)
 - b) Férovost
 - c) Vůdcovství
-
- 5) Temperance (Střídmost)
 - a) Odpuštění a shovívavost
 - b) Pokora a skromnost
 - c) Prozíravost
 - d) Samoregulace (sebekontrola)

6) Transcendence (Transcendence)

- a) Ocenění krásy a dokonalosti (úcta, údiv, vznešenost)
- b) Vděčnost
- c) Naděje (optimismus, smýšlení o budoucnosti, orientace na budoucnost)
- d) Humor (hravost)
- e) Duchovno (zbožnost, víra, účelnost)

Při nástupu na DAMU jsem věřila v to, že mám jasnou představu a jsem si stoprocentně jista tím, jaký člověk jsem, kdo jsem a proč taková jsem. V kolektivu spolužáků na střední škole jsme společně s jednou spolužačkou byly „ty vtipné, sarkastické a pro každou srandu“ holky. Tvořily jsme silné duo. Byly jsme spojenkyně. Bylo jasné, jaké v kolektivu zastupujeme místo. Teď svoje předchozí prohlášení, ve srovnání s aktuálním rozpoložením, již považuji za nepravdivé. Ne, že bych snad sebe samu viděla jako člověka bez osobnosti, nýbrž si uvědomuji, jak intenzivní změnou mé vnímání sebe sama za uplynulé čtyři roky studia prošlo.

S ohledem na třídní kolektiv na DAMU se moje postavení ve společnosti změnilo. Dokonce jsme několikrát se spolužáky řešili, jak své postavení v třídním kolektivu vnímáme a jak vnímáme postavení ostatních. Říkali jsme si, jaké jsou naše charakteristické rysy a co si s dotyčným spojujeme. Anežka Šťastná mě nazvala „ztělesněním krásy bohémství“. Barbora Křupková si dodnes pamatuje, jaké šaty jsem měla oblečené v první den zápisu ke studiu. Podle ní jsem byla a stále jsem „prototyp studenta na DAMU“. S tímto výrokem souhlasil i Samuel Toman, který dodal, že „v některých dnech má pocit naprostého napojení a souznění, ale v jiných mi vůbec nerozumí, jsme si vzdálení a nejráději by mě zabil“. Petr Kult souhlasil a dodal rozšiřující popis. Prý jsem nestálá a nikdy nedokáže odhadnout v jakém jsem rozpoložení. S čímž souhlasila i Martina Jindrová. A takhle bych mohla pokračovat „do nekonečna“. Všichni se ale shodli na jednom. Že jsem něco jako „katalyzátor“. Něco mezi, váha. Což je popis, se kterým souhlasím a samu sebe tak i vnímám. V kolektivu dost často zvažuji svoje postavení. Rozhoduji se nesnadno

a neustále přemýšlím nad tím, jestli jsem jednala a jednám správně. Proč tak jednám a jaké moje rozhodnutí bude mít dopad na náladu a fungování kolektivu. Mnohdy mám totiž tendence k analyzování svého chování jak ve společnosti, tak v soukromí. Též se vnímám jako ztělesnění všudypřítomné připomínky toho, aby byly ostatní opatrní. Nejenom při rozhodování, ale i ve svých činech. Aby si dávali pozor na svůj zdravotní a psychický stav. Nedělali a neříkali hlouposti, kterých by mohli později litovat. Nebo neskákali z pětimetrových výšek. Ale potom mi v hlavě přepne, moje opatrnost jde stranou a ocitám se v těch „hloupostech“ s nimi. Řekla bych, že při zkouškách jsem většinou ten typ, který chce využít čas co nejproduktivněji. Jistě, občas potřebuji pauzu na cigaretu. Ale obecně nemám ráda, když se ztrácí čas. Takže by se dalo říct, že jsem i takové „chodící vyhodnocení a připomínka produktivity při práci“.

Když bych měla porovnat svoje chování a postavení na střední škole a na DAMU řekla bych, že bylo silně ovlivněno pocity a chováním ostatních. Ve své niterné podstatě si přijdu pořád jako ten stejný člověk, ale v jiném prostředí, které vyžaduje odlišné způsoby chování a jednání. Aklimatizaci. A já jsem se přizpůsobila tomuto kolektivu a spolužákům moc ráda, s láskou. Jsem šťastná z toho, že mě znají tak dobře. Ví kdy, jak a proč mám „svoje nálady“ a podle toho se i oni přizpůsobí. Nebo jdou naopak proti tomu. Záleží, co v tu chvíli považují za lepší.

3. MBTI- MYERS-BRIGGS TYPE INDICATOR (TYPOLOGIE OSOBNOSTÍ)

MBTI je test osobnosti, který navrhly Kathrine Cook Briggsová společně se svou dcerou Isabel Briggs Myersovou v období druhé světové války. Jako inspirační zdroj jim sloužila kniha Psychologické typy od Carla G. Junga.

Test vyhodnocuje osobnost a její chování dle čtyř základních kategorií⁹¹⁰:

1. Vnímání okolního prostředí
2. Získávání informací
3. Zpracování informací
4. Životní styl

1. Vnímání okolního prostředí

- Extraverze (E)- Extroverti jsou společenší, vyhledávají kontakt s lidmi, jsou komunikativní, žijí přítomností okolního prostředí, vyjadřují své pocity, nemají rádi izolaci od společnosti, mezi lidmi se cítí nabitě a uvolněně.
- Introverze (I)- Introverti spíše, než sdílení pocitů využívají pohodlí a intimity svého vnitřního světa, společnost spíše nevyhledávají, komunikují méně, jsou přemýšliví, preferují samotu, před vyslovením myšlenky ji důkladně promyslí.

2. Získávání informací

- Smysly (S)- Lidé, kteří získávají informace pomocí smyslů žijí přítomným okamžikem, spoléhají se na své smysly a aktuální skutečnost, spíše než na důvody a způsoby možností fungování
- Intuice (N)- Intuitivní lidé upřednostňují fantazii, teorii a myšlenky, žijí budoucností

3. Zpracování informací

- Myšlení (T)- Tato skupina lidí přemýšlí logicky, bývají neohleduplní a

⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_Type_Indicator

¹⁰ <http://test-mbti.hys.cz/>

neústupní, zakládají své rozhodnutí na datech, číslech a faktech, fungují na základě vyhodnocení situace jako „pravdivé/nepravdivé“

- Cítění (F)- Tito lidé přemýšlejí s ohledem na druhé, preferují morální aspekt věci před faktologickým, jsou otevření kompromisům a pocitům druhých, fungují na základě vyhodnocení situace jako „lepší/horší“

4. Životní styl

- Usuzování (J)- Lidé řízení úsudkem si věci předem naplánují a snaží se podle plánu postupovat, mají rádi práci finálně dokončenou, umí fungovat rychle
- Vnímání (P)- Vnímaví lidé nejsou plánovači, fungují za pochodu, spoléhají se na své subjektivní mínění, nechávají si své možnosti otevřené, upřednostňují práci pod tlakem s časové tísni

Osobnostní typy:

Typy jsou rozděleny do skupin podle 4 druhů temperamentu¹¹

1. Racionálové (NT)- INTJ, INTP, ENTJ, ENTP
2. Idealisté (NF)- INFJ, INFP, ENFP, ENFJ
3. Hráči (SP)- ISTP, ISFP, ESTP, ESFP
4. Strážci (SJ)- ISTJ, ISFJ, ESTJ, ESFJ

Typ osobnosti	Procento populace (podle MBTI institutu) ¹²	Charakter představitel ¹³¹⁴	Typická vlastnost ¹⁵
---------------	--	--	---------------------------------

¹¹ <https://www.16personalities.com/personality-types>

¹² <https://psychreel.com/mbti-percentages/>

¹³ <https://www.16personalities.com/cs/osobnostni-typy>

¹⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_Type_Indicator

¹⁵

INTP	5,40%	Architekt	Logické uvažování
INTJ	2,10%	Vědec/Budovatel	Nezávislost
ENTP	3,20%	Vynálezce	Vynalézavost
ENTJ	1,80%	Velitel	Vedení
INFP	4,40%	Zprostředkovatel	Nedirektivnost
INFJ	1,50%	Advokát	Empatie
ENFP	8,10%	Novinář/Bojovník	Optimismus
ENFJ	2,50%	Protagonista/Učitel	Přesvědčivost
ESFP	8,50%	Bavič	Bodrost
ESTP	4,30%	Konferenciér	Nepředvídatelnost
ISFP	8,80%	Umělec/Dobrodruh	Přizpůsobivost
ISTP	5,40%	Řemeslník/Virtuoso	Metodika
ESFJ	12,00%	Konzul/Prodejce	Harmonizace
ESTJ	8,70%	Organizátor	Zodpovědnost
ISFJ	13,80%	Ochránce/Obhájce	Loajalita
ISTJ	11,60%	Správce/Logistik	Praktičnost

Tento test osobnosti lze absolvovat přes internet. Nejpoužívanějším zprostředkovatelem testu v ČR je server 16personalities.com, přes který jsem si test udělala. Udělala jsem si pro porovnání test i na dvou dalších stránkách (personalitymax.com a test-mbti.hys.cz)¹⁶, výsledek vyšel na všech třech stejně.

ENFP- Campainer (Bojovník)¹⁷

Vnímání okolního prostředí	E-Extraverce
Získávání informací	N-Intuice
Zpracování informací	F-Cítění
Životní styl	P-Vnímání

¹⁶ <https://personalitymax.com/personality-test/>

¹⁷ <https://www.16personalities.com/cs/enfp-osobnost>

Člověk ENFP bojuje za svobodu, nesnáší, když někdo někoho napodobuje a ruší tak originalitu. Zaměřuje se především na budoucnost. Jsou to lidé otevřené mysli, pružní, se širokou škálou zájmů a schopností. ENFP je optimista, povzbuzovač týmového ducha, společenský, přizpůsobivý, empatický, ve velkém zastoupení umělců. Potřebuje zpětnou vazbu na sebe samého.¹⁸

Další z možných základních charakteristik je, že ENFP mají vynikající komunikační schopnosti. Jsou plni entusiasmů. Starají se a zajímají o ostatní. Dobře rozumí tomu, co ostatní lidé cítí. Vzhledem k jejich horlivosti, charismatu a kreativitě mohou být skvělými lídry.

Lidé s tímto typem osobnosti nesnáší rutinu. Raději se zaměřují na budoucnost. Protože jsou neustále plni nových zajímavých nápadů a myšlenek, odkládají často důležité úkoly na poslední chvíli. Sní, mají vize, ale nedotáhnou je do konce. Také se mohou snadno rozptýlit, zvláště když pracují na něčem, co se jim zdá nudné, nebo neinspirativní. Jsou flexibilní a rádi si nechávají své možnosti otevřené. Mohou být spontánní a velmi přizpůsobiví změnám. Mají problémy s dezorganizací a prokrastinací. Lásku naleznou v chaosu, rušivých a extrémních přístupech k životu.¹⁹

Silné stránky	Slabé stránky
Vřelý a nadšený	Vyžaduje uznání a pochopení od ostatních
Empatický a starostlivý	Neorganizovaný
Práce s lidmi	Má tendenci se snadno stresovat

¹⁸ [wiki:https://cs.wikipedia.org/wiki/ENFP](https://cs.wikipedia.org/wiki/ENFP)

¹⁹ VeryWellMind: <https://www.verywellmind.com/enfp-an-overview-of-the-champion-personality-type-2795980>

Komunikační schopnosti	Může být příliš emocionální
Zábavný a spontánní	Moc nad věcmi přemýšlí
Velmi kreativní	Striktně dodržuje pravidla

George Carlin: „Rozeberte cynika a dostanete zklamaného idealistu.“

Robin Williams: „Myslím si, že ti nejsmutnější lidé se vždy snaží ze všech sil, aby lidé byli šťastní, jelikož vědí, jaké to je se cítit absolutně bezcenní a nechtějí, aby se tak kdokoliv jiný cítil“

Nejlepší charakteristiku osobnosti jsem však nepochopila z definic na internetových serverech a učebnic, nýbrž sledováním kanálů lidí na Youtube.com²⁰²¹²², kteří se věnují MBTI typům osobností ať už z prostého zájmu, nadšenci, nebo jsou v oboru vystudovaní.

K čemu jsem došla:

Negativní:

ENFP jsou lidé, kteří jsou cyničtí, roztržití idealisté. Nikdo pro ně není dostatečně dobrý. Proč? Jelikož jsou všichni zkorumpovaní, svět je ponurý a nikdo nepracuje tolik, jak by mohl. To, co tato osobnost po ostatních lidech vyžaduje je, aby byli lepší, dokonce až bezchybní. Nutí ostatní pracovat tvrději. Když jsou na pokraji sil cítí hluboké zklamání ve vlastní schopnosti, beznadějí. Tyto stavy vycházejí ze ztráty idealistického smýšlení v dětství, díky konfrontaci

²⁰ <https://www.youtube.com/channel/UCmOchZCqNQU3Gjh8X4GarOw>

²¹ <https://www.youtube.com/channel/UCxc0c4cOfFmSUnzX9uY7Jww>

²²

https://www.youtube.com/watch?v=7S9O3jCrBhI&list=PLNkpypA23oD63Y6Larh8m96LZ2Od b5HO8&ab_channel=TrueGenerations

jedince s realitou společnosti. Svoje běsi se snaží zahnat vtipy, které nastavují zrcadlo společnosti. Dotýkají se témat jako jsou: neschopnost komunikace, ekologická krize, nefunkční systémy, potřeba života "na hraně", totální ztráta víry v lidskou rasu atd. Z jejich výpovědí je často cítit, jaký je jejich smutek. Pokud donutíte ENFP osobnost k potlačení individuality a kreativity, vyvolá to v nich ztrátu identity a pocity úzkosti.

Dají se nazvat nebezpečnými revolucionáři. Když mají své temné období, jsou destruktivní a touží strhnout stávající systém, ve kterém jim je nekomfortně a. Tvoří si emocionální vztahy k negativním příčinám. Omezující a kontrolní systémy berou jako nutný objekt zničení, odstranění, případného předělání. A stále přitom umí působit nenásilně a sympaticky. Ačkoliv jeho nápady mohou být daleko lepší než to, co právě existuje, jeho chování je nebezpečné. Není založeno na dobře propracovaném plánu. Taktika pokus a omyl.

Mají způsob introvertního přemýšlení. Na to může být pohlíženo jako na jejich nejhorší vlastnost/funkci. Tu, které si oni sami neváží. Tu, o které prostě jen ví. Tu, ve které úplně nevidí smysl. Chaos v jejich osobnosti je vázán k tomu, co cítí. Pocity, které mohou být nestále podléhají všemožným druhům potencionálně nepříznivých změn a závěrů. Nemají logický filtr, který by hlídal a usměrňoval jejich občas šílené a extravertní intuice. Zahánějí proto potom sami sebe do kouta tím, že následují pouze své pocity, ne rozumný úsudek. Což může v některých situacích být či působit zábavně, ovšem na úkor zakořenění, usazení a budování něčeho stabilního.

Pozitivní:

Měli by být nejoptimističtějším typem osobnosti. Pro ostatní jsou velmi potřebným lékařem, zpovědníci a přítelem v horších časech. Chovají se dětinsky a hravě, pokud se cítí společností přijati. Umí působit inspirativně a jsou skvělí motivátoři. I ve chvílích, kdy jsou sami ztraceni.

Jsou zdánlivě věčně mladí, zároveň staré duše. Nikdy se nezdá, že dávají smysl. Umí být perfektně tragikomičtí. Najdou si nečekaně vhodný moment a vpálí do éteru úderný a ostrý vtíp.

Říká se jim chodící paradox. Jsou schopni si sednout na kávu s naprostými cizinci. Bere si pod svá křídla zvláštní a nepopulární jedince, protože nechce, aby se cítili osamoceni. V tom jsou nejlepší. Fungují jako most mezi lidmi a skupinami, kteří by mezi sebou normálně nejednali a nekomunikovali. Jejich osobní kouzlo bývá pro ostatní elektrizující, bez jim známého důvodu příčiny. Vždy dokáží najít kus sebe, který ho spojuje s ostatními.

Mají radar na bizarnosti. Ve svém základu jsou zvědaví průzkumníci, což plyne z jejich extrovertní intuice. Například v různých perspektivách vnímání filozofie, víry, nebo kultury. Necítí žádné nutkání limitovat svoje zájmy, nebo se bavit o neobvyklými a nebezpečnými myšlenkovými směry.

Pokud jsou v dobrém rozpoložení, umí být neúnavně pozitivní a snaží se vyvolat stejné pocity v ostatních.

Fitktivní postavy a osobnosti²³:

Willy Wonka, Pan Wonka a jeho čokoládovna, Roald Dahl

Atigona, Antigona, Sofoklés

Anna Franková, Deník Anny Frankové, Anna Franková

Josephine, Malé ženy, Louisa May Alcott

Mowgli, Kniha džunglí, Rudyard Kipling

Nataša Rostovová, Vojna a mír, Lev Nikolajevič Tolstoj

Beatrice, Mnoho povyků pro nic, William Shakespeare

John, Společnost mrtvých básníků, Tom Schulman (režie Peter Weir)

Maria, Za zvuků hudby, Howard Lindsay a Russel Crouse

Christian, Moulin Rouge!, Pierre La Mure

Kloboučník, Alenka v říši divů, Lewis Carrol

Quentin Tarantino

²³ <https://fictionalcharactermbti.tumblr.com/ENFP>

Ellen DeGeneres

Testování herecké postavy?

Když jsem přemýšlela nad tím, jaký je nejlepší způsob zjistit, kterými silnými stránkami postava Anny Vojnicevové disponuje, napadlo mě, že když už jsem dělala osobnostní test sobě, mohu ho udělat i Anně. Alespoň se dozvím víc a mohu se tím nechat do budoucnosti inspirovat. Snažila jsem se na otázky odpovídat tak, jak bych odpověděla já jakožto herečka ztvárňující postavu. Protože postavu jako takovou každý herec ztvárňuje jinak. Pokusila jsem se tedy odpovědět v souladu s interpretací postavy kterou jsme vytvořili v inscenaci pro divadlo Disk.

Výsledek Anny

ENTP- Debatér (Vynálezce)

Vnímání okolního prostředí	E-Extraverce
Získávání informací	N-Intuice
Zpracování informací	T-Myšlení
Životní styl	P-Vnímání

Obecně se tito lidé dají charakterizovat jako vizionáři. Dokáží na svět pohlížet svým vlastním způsobem, a objevují tak nové možnosti a neprobádané cesty. Jsou velmi nezávislí, tvořiví, velice inteligentní a až extrémně tolerantní.²⁴

Základní charakteristika:²⁵²⁶²⁷

²⁴ wiki:<https://cs.wikipedia.org/wiki/ENTP>

²⁵ VeryWellMind: <https://www.verywellmind.com/the-entp-personality-type-and-characteristics-2795982>

²⁶ <https://www.16personalities.com/cs/entp-osobnost>

²⁷ <https://www.16personalities.com/entp-personality>

ENTP rádi komunikují s nejrůznějšími lidmi. Excelují ve veřejných debatách. Obvykle jsou klidní a snadno se s nimi vychází. Jsou schopni rychle vstřebat nové informace. Rádi se staví do pozice ďáblova advokáta a snaží se donutit ostatní pohlížet na věci ze všech možných perspektiv.

Silné stránky	Slabé stránky
Kreativní	Na vše musí odpovědět
Inovativní	Nemá rád rutinu a plány
Komunikační schopnosti	Nenechá se ovládat
Schopni debaty	Nesoustředěný
Oceňují znalost	Necitlivý

K čemu jsem došla:

Tato osobnost má neomezené množství možných nápadů, o kterých se může ostatním osobnostem jen zdát. Zanalyzuje veškeré možnosti s nápadem spojené, úplně všechno, do posledního puntíku. Občas však přehlédne i ten nejjasnější a největší problém, protože se soustředí na maličkosti.

Rozhoduje se podle introvertního citění, takže upozadují svoje preference a raději si udělá průzkum. Proč a jak by se zachovala většina.

Jsou až nezdravě sebekritičtí. Příklad z monologu Anny:

„Anna:...Však taky špatně skončím... No řekni... kdo vlastně jsem a proč vůbec žiju? Mohla jsem být profesorkou, ředitelkou... Kdybych se pustila do diplomacie, pobláznila bych celý svět... Jenže já jsem k ničemu... Koně, krávy a psi jsou k užitku, ale ty, ty tu trčíš a překážíš, jsi zbytečná...“²⁸

Každý plán, který vytvoří je flexibilní. Vnitřně počítají s tím, že se situace změní, takže si předpřipraví záložní.

²⁸ ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan Dergiš. Textová úprava pro inscenaci *Platonov*, premiéra: 28.9.2020. str. 48.

Nechávají si otevřená zadní vrátka. Nikdy se nenechají zaškatukovat. Bojí se toho, že budou omezováni, limitováni. Jsou nejprizpůsobivějším a nejfluidnějším typem osobnosti. Milují neznámo. Bojí se předvídatelných věcí, v řádu a pevných strukturách se cítí uvěznění. Krátkodobě je dokážou tolerovat, ale v dlouhodobém měřítku si raději vyberou nestálé nebezpečí oproti bezpečí. Špatně zvládají, když ostatní nedoceňují jejich schopnosti. Rádi se chlubí svými úspěchy a předvádějí se. Potřebují dávat na odiv svou mimořádnost, především svou kreativní a nápaditou stránku, svůj intelekt. Zakládají si na cti a svobodě uváženého slova. Dají se nazvat renesančním člověkem, vzdělavcem, znalcem. Mají nadání pro multidisciplinaritu.

Pokud jim někdo řekne, že to, co plánují udělat je nemožné, musejí jim dokázat opak.

Jsou to samoukové. Autoritu uznávají pouze za předpokladu, že si sami zhodnotí situaci a rozhodnou se, jestli je podle nich onen člověk hoděn jejich uznání.

Umí se lehce nadchnout a jsou fascinováni tématem, dokud si nepřijdou svázaní specifikacemi.

Potřebují mentální stimulaci, aby se nezačali nudit. Často naleznou zalíbení ve vědě.

Fiktivní postavy a osobnosti²⁹³⁰:

Helena, Sen noci Svatojánské, William Shakespeare

Benedict, Mnoho povyků pro nic, William Shakespeare

Elizabeth, Pýcha a předsudek, Jane Austen

Sergej Ivanovič, Anna Karenina, Lev Nikolajevič Tolstoj

Henry Wotton, Obraz Dorian Graye, Oscar Wilde

Mercutio, Romeo a Julie, William Shakespeare

²⁹ <https://fictionalcharactermbti.tumblr.com/ENtp>

³⁰ <https://www.16personalities.com/cs/entp-osobnost>

Henry Tilney, Opactví Northanger, Jane Austen

Tyler, Klub rváčů, Chuck Palahniuk

Leonardo da Vinci

Benjamin Franklin

Porovnání mé osobnosti a osobnosti Anny³¹³²³³

Rozdíl je ve zpracování informací myšlení (t-thinking) a cítění (f-feeling)

ENTP

1. Nerozhodují se bezmyšlenkovitě. Každý plán musí být logicky odůvodněn a musí být zváženy všechny důsledky. Potřebují přesný termín odevzdání.

2. Nosí přívětivé masky a častěji lžou, aby je lidé měli rádi
3. Jsou méně kritičtí. Milují bezpodmínečně.
4. Děti
5. Je méně pravděpodobné, že se budou plést ostatním lidem do života. Ty sám si rozhodni, co je pro tebe nejlepší.
6. Bude navenek působit, že se zajímá, ale zajímat se nebude
7. Nemají problém veřejně sdílet svoje emoce
8. Svoje myšlenkové pochody nepotřebují veřejně sdílet.
9. Dokážou snáz potlačit emoce, pokud jim v tom jejich racionální uvažování brání

ENFP

1. Při rozhodování mají velmi vysoké nároky. Dožadují se nejlepšího. Pokud věci nejsou podle jejich představ, pošlou je zpět.
2. Oceňují autentičnost, takže je méně pravděpodobné, že budou lháři.
3. Těžko snáší nedokonalosti a zlozvyky. Dělá jim problém přenést se přes svoje zásady.
4. Rodiče

³¹ <https://psychologia.co/entp-vs-enfp/>

³² <https://www.quora.com/What-s-the-difference-between-ENFP-and-ENTP>

³³ <https://personalityatwork.co/personality-type/enfp/vs/entp>

5. Rádi ostatním radí a vyslechnou je. Nenutí druhého k tomu, aby se podle jejich rad řídil.
6. Bude navenek působit, že se nezajímá, ale zajímá se
7. Svoje vnitřní emoce často sdílí pouze s blízkými lidmi. Pokud se rozhodnou je sdílet veřejně, ukryjí je ve vtipu.
8. Sdílí svoje myšlenkové pochody. Často se ptají, zda správně pochopili to, co se jim druzí snaží říct. Stejně tak se ptají, zda všichni rozumí tomu, co říká on.

Proč je/není osobnost postavy Anny Vojnicevové silnější než já

Dle mého subjektivního pohledu jsem porovnávala naše dvě osobnosti skrze 24 sil charakteru. Zhodnotila jsem procentuálně (1-100%) naše schopnosti a výskyt daných charakterových vlastností.

Hodnocení jsem se snažila dělat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

ENFP- já

Charakter	Vlastnosti	Procenta	Půměr	Celkem
Moudrost a znanosti	Kreativita	85,00%	78,00%	68,10%
	Zvídavost	90,00%		
	Otevřená mysl	70,00%		
	Touha vzdělávat se	75,00%		
	Perspektivita	70,00%		
Odvaha	Udatnost	60,00%	70,00%	
	Vytrvalost	50,00%		
	Integrita	100,00%		
	Vitalita	70,00%		
Lidskost	Láska	90,00%	83,30%	
	Laskavost	80,00%		
	Sociální inteligence	80,00%		
Spravedlnost	Příslušnost	70,00%	60,00%	

	Férovost	90,00%	
	Vůdcovství	20,00%	
Střídmost	Odpuštění a shovívavost	75,00%	51,30%
	Pokora a skromnost	50,00%	
	Prozíravost	50,00%	
	Samoregulace	30,00%	
Transcendence	Ocenění krásy a dokonalosti	70,00%	66,00%
	Vděčnost	60,00%	
	Naděje	90,00%	
	Humor	50,00%	
	Duchovno	60,00%	

ENTP- Anna

Charakter	Vlastnosti	Procenta	Průměr	Celkem
Moudrost a znalosti	Kreativita	80,00%	88,00%	68,10%
	Zvídavost	90,00%		
	Otevřená mysl	90,00%		
	Touha vzdělávat se	100,00%		
	Perspektivita	80,00%		
Odvaha	Udatnost	90,00%	82,50%	
	Vytrvalost	100,00%		
	Integrita	60,00%		
	Vitalita	80,00%		
Lidskost	Láska	60,00%	50,00%	
	Laskavost	50,00%		
	Sociální inteligence	40,00%		
Spravedlnost	Příslušnost	50,00%	60,00%	

	Férovost	30,00%	
	Vůdcovství	100,00%	
Střídmost	Odpuštění a shovívavost	30,00%	55,00%
	Pokora a skromnost	50,00%	
	Prozíravost	50,00%	
	Samoregulace	90,00%	
Transcendence	Ocenění krásy a dokonalosti	60,00%	73,00%
	Vděčnost	50,00%	
	Naděje	95,00%	
	Humor	80,00%	
	Duchovno	80,00%	

Výsledek:

Rozhodně jsem nepředpokládala, že budeme s Annou mít celková procenta vyrovnaná. Předpokládala jsem, že Anna bude mít vyšší skóre.

Remíza je ve finále asi nejlepší výsledek, ke kterému mohlo dojít. Když se podívám na obsah obou tabulek a výsledky v nich zaznamenané, myslím na to, jak často jsem křivdila sama sobě i Anně v několika různých ohledech a momentech. Asi cítím jistou úlevu, radost. Nevím. Každopádně teď mám alespoň na další měsíc nad čím přemýšlet.

Každý ale přikládá důležitost jiným charakterům a jejich vlastnostem. Já jsem byla vychovávána k tomu, že nejdůležitějším silným charakterem je odvaha, potažmo moudrost a znalosti (podle VIA). Hlavně z toho důvodu, že těchto charakterových vlastností si lidé nejvíce váží. Postupem času jsem si začala uvědomovat, že síla může spočívat i v některých vlastnostech střídmosti, lidskosti a spravedlnosti. Transcendenci jsem ale nikdy nepovažovala za sílu charakteru. Měla jsem pocit, že většina vlastností jsou spíše talenty.

4. HERCI A PSYCHICKÉ PORUCHY

Odborný časopis *Psychology of Popular Media Culture* vydávaný sdružením APA (American Psychology Association)³⁴³⁵, se zaměřuje na publikování empirických výzkumů a prací o tom, jak popkultura a média ovlivňují chování jednotlivců, skupin a systémů³⁶. V sedmém vydání z roku 2018 se nachází studie vytvořena ve spolupráci profesora psychologie na University College London Adriana Furnhama a herce Marka Davisona pod názvem *The personality disorder profile of professional actors* (Profily poruch osobnosti profesionálních herců)³⁷. Zaměřuje se na pohled do herecké mysli, jejich psychického stavu v porovnání s neherci a případné poruchy osobnosti s profesí spojené.³⁸³⁹⁴⁰

Obsahem této studie je uvedení čtenáře do fungování a způsobu života herce. Autoři poukazují na neobvyklost požadavků divadelního a filmového světa, které jsou na herce vynakládány. Vybudování kariéry v hereckém průmyslu jen zřídka poskytuje pracovní jistotu. Vždy bude poptávka po mluvené roli větší než nabídka. Od divadelního herce se očekává naprostá koncentrace a důslednost při podávání výkonu. Filmoví herci se musí umět vyrovnat s neustálým opakováním scén, hodinami strávenými v kostyméřně, předváděním intimních scén před celým štábem a zvukovými postsynchrony. Kritéria, podle kterých jsou potom hodnoceni jsou velmi subjektivní. Hodnocení se herec dostane ve formě kritiky v časopisech a novinách, nebo na on-line serverech. Výsledek není zcela možné předvídat. Negativní recenze může mít tristní dopad na jeho

³⁴ <https://phys.org/journals/psychology-of-popular-media-culture/>

³⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/American_Psychological_Association

³⁶ <https://psycnet.apa.org/PsycARTICLES/journal/ppm/10/3>

³⁷ Davison, M., & Furnham, A. (2018). The personality disorder profile of professional actors. *Psychology of Popular Media Culture*, 7(1), 33–46

³⁸ <https://www.projectcasting.com/tips-and-advice/researchers-reveal-personality-disorders-actors-study/>

³⁹ <https://wavesgalveston.com/curtian-going-up/f/curtain-going-up-%7C-%E2%80%9Chigh-diddley-dee-an-actor%E2%80%99s-life-for-me%E2%80%9D>

⁴⁰

kariéru a motivaci v oboru setrvat. A přesto v něm setrvávají.

-Popis přípravy na roli.

Věnují se především mimezi, osobnímu vkladu a umění vystoupit z role. Vědci zdůrazňují, že zastánci metodického herectví, za které jsou považováni ti, kteří by pro roli „položili život“ a vkládají do výkonu veškeré své síly, mohou mít „syndrom posedlosti“. Jejich role se přenesou do jejich osobního života. Herci se mohou ocitnout v situaci, ve které vloží do své postavy až příliš velkou část vlastní osobnosti. Po výkonu má potom herec problém sám rozeznat rozdíl mezi tím, co je role a co je on sám.

Porovnání herců a neherců:

Analýze se podrobilo 214 herců (z čehož 163 studovalo herecké školy) a stejné množství severoameričanů, kteří nejsou z oboru.

Herci odpovídali na doplňující otázky týkající se vnímání svého talentu, umění a vlohy pro improvizaci, schopnostem vyvolat na povel emoce, preference povahy rolí (kladné-záporné), preference typu herectví (film/TV-divadlo, komedie-drama) a touze stát se slavným.

Výsledek:

Podle DSM-5, tedy Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (Diagnoza a statistický manuál mentálních poruch, páté vydání)⁴¹ vydaný APA (American Psychology Association) lze rozdělit poruchy osobnosti podle podobnosti jejich povahy a rysů do tří kategorií, klastrů. Klastru A, B a C⁴².

Klastr A: poruchy charakterizované podivným, excentrickým chováním (paranoidní porucha osobnosti, schizoidní porucha osobnosti, schizotypní porucha osobnosti)

⁴¹ <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>

⁴²

https://is.muni.cz/el/med/jaro2018/VLPY9X1c/um/Poruchy_osobnosti_zkr_verze_na_web.pdf

Klastr B: poruchy charakterizované dramatičností, přehnanou emocionalitou, nevyrovnaností (dissociání/antisociání porucha osobnosti, hraniční/borderline porucha osobnosti, histriónská porucha osobnosti, narcistická porucha osobnosti)

Klastr C: poruchy charakterizované úzkostlivostí a bázlivostí (vyhýbavá porucha osobnosti, závislá porucha osobnosti, anakastická/obsedantně-kompulzivní porucha osobnosti)

Výsledek se rozděloval podle pohlaví:

Ženy vykazovaly poruchy osobností především z klastru B, některé z nich i obsedantně-kompulzivní poruchu (klastr C)

Muži vykazovali poruchy osobností klastru B a C

Autoři počítali s tím, že se u herců objeví narcistní, hraniční a histónská porucha.

Narcisismus u herců se vytváří potřebou nadhodnocení sebe samotných, aby udělali skvělý dojem (na castingu, konkurzech) a zvládli se vyrovnat s neúspěchem a neustálým odmítnutím.

Hraniční porucha se dá vysvětlit jako potřeba ukojit touhu přístupnosti k extrémním emocím, které hercům umožňují rychlé vyvolávání pocitů. Nestabilita identity může značit o neschopnosti vystoupení z role.

U histrónké poruchy víceméně není potřeba vysvětlení, vzhledem k podstatě povolání. Tudíž je dramtizování situací celkem pochopitelné.

Nepočítali však s takovým množstvím skóre u antisociální poruchy. Odůvodňují si výsledek strachem z převzetí iniciativy a ochotou riskovat. U obsedantně-kompulsivní poruchy došli k závěru, že herci potřebují naplnit svoje přehnané očekávání, proto mohou lpět na úrovni disciplíny při zkouškách, preciznosti/autenticitě svého výkonu i výkonu kolegů, nebo na perfektním zapamatování si textu.

Jak tvrdí autoři, závislosti a vyhýbavost u mužů jsou s největší

pravděpodobností způsobeny neschopností si přiznat svoje limity a omezení. Žádný z respondentů nebyl předtím podroben diagnóze.

Je obecně známým faktem, že lidé, kteří se rozhodnou pro vykonávání povolání herce musí mít pro tuto práci určité předpoklady. V případě přijímacích řízení na herecké školy v České republice, nejsou jejich součástí psychotesty. Zda-li je toto rozhodnutí správné, je diskutabilní. Pokud by studenti byli při přijímacím řízení podrobeni psychotestům a následné definici jejich psychického stavu, může to mít na kandidáty různé dopady. Některé z nich to motivuje, ty další odradí. Myslím si však, že už pouhé vědomí výsledků testu může být nápomocné k budoucí práci na seberozvoji a duševní hygieně studentů herectví. Pokud však bude respondentům diagnostikována některá ze zmíněných poruch, neznamena to automaticky, že nejsou studia hodni. Ačkoliv nemám výsledky psychotestů současných studentů, věřím v to, že se u některých z nich určitě objevují různé formy psychických poruch. Záleží na individuálním přístupu jedince k poruše. Pokud si je vědom své diagnózy, a i přesto se rozhodne studium zahájit, nebo v něm setrvat, je to jeho volba. S tímto vědomím je ale potřeba, aby jedinec byl podroben nějaké formě preventivní kontroly (např. jednou za semestr), kvůli revizi jeho aktuálního stavu.

Dle mého názoru není přítomnost poruchy překážkou ke studiu, nýbrž je nutno se s ní naučit pracovat a znát zdravou míru přístupu.

Osobně jsem se nepodrobila psychotestům od doby, co jsem byla na základní škole. Tudíž pokud se u mě vyskytuje nějaká porucha, nejsem si jí vědoma. Zkoušela jsem se sebediagnostikovat, ale můj úsudek se nedá, díky nepřítomnosti relevantních faktů, považovat za platný. Vzhledem k tomu, že nejsem psycholog a nikdy jsem neměla tak silné pudy se psychologii věnovat, moje sebediagnostika byla provedena ledabyly. Spočívala pouze v tom, že jsem si přečtla na internetových stránkách⁴³ seznam poruch osobností s jejich projevy. Následně jsem si vyhledala charakteristiku potencionální poruchy a

43

https://is.muni.cz/el/med/jaro2018/VLPY9X1c/um/Poruchy_osobnosti_zkr_verze_na_web.pdf

usoudila jsem, že bych ji teoreticky vzhledem k projevům mohla mít. Dále jsem se nedostala, jelikož mám odmítavý přístup ke zjišťování zdravotního stavu. Nerada chodím k doktorům a psychologům, protože mám negativní zkušenosti z dětství. Svou odmítavost si odůvodňuji tím, že sice znalost zdravotního/psychického stavu může být ve spoustě ohledech užitečná, neznalost ale též. Proč tedy navrhuji psychotesty? Jsou testy pro školu spíše výhodou, nebo omezením?

Psychotestům se podrobují kandidáti o studium/práci především z důvodu⁴⁴⁴⁵:

- Vhodnosti osoby pro danou pracovní pozici
- Zjištění předpokladů osoby pro profesní obor, slabé a silné stránky ve vztahu k povolání
- Roli ve skupině jedince
- Doplnující vlastnosti jedince požadované zaměstnavatelem a charakterem pracovního místa

Obory, které vyžadují psychotesty jsou například:

- Řidiči z povolání
- Strojvůdci
- Piloti
- Obsluha/operátor jaderné elektrárny
- Soudci
- Policisté
- Vojáci
- Hasiči

V případě těchto zaměstnání jsou psychotesty vyžadovány pravděpodobně z důvodu toho, že se jedná o profese, které mohou být životu ohrožující, nebo

⁴⁴ <https://www.iq-tester.cz/o-inteligenci/pracovni-psychotesty.html>

⁴⁵ <https://sanvit.cz/kde-vsude-se-delaji-psychotesty/>

život přímo ovlivňovat. Vojáci a policisté mohou v sebeobraně a v obraně ostatních zabíjet. Piloti a strojvůdci a řidiči morálně zodpovídají za životy cestujících, nebo ostatních řidičů a posádek dopravních prostředků. Soudci silně ovlivňují životní osudy. Operátor jaderné elektrárny kontroluje, aby nedošlo k výbuchu, který by mohl zabít, nebo zanechat doživotní následky nejen pro lidi, ale i přírodu.

Herci, oproti zmíněným povoláním, nejsou (za normálních okolností) vystaveni ohrožení vlastního života, nebo života ostatních. Ale lékaři, kteří tuto odpovědnost mají, se taktéž nepodrobují psychotestům. Důvod je mi neznámý. Uvědomuji si, že přirovnání lékaře k herci se může zdát absurdním. Chtěla jsem tím jen poukázat na to, že existují i profese, které by se, podle mého názoru, měli spíše podrobit psychotestům, ve srovnání s profesí hereckou.

Herci tedy z mého pohledu psychotestům podrobeni být nemusí. Neznamená to však, že můj názor je správný. Já, jak už jsem zmiňovala, mám odmítavý přístup ke zdravotním informacím. Někteří studenti a pedagogové by však mohli možnost psychotestů uvítat. Pokud by znali pedagogové psychický stav studentů, může dojít k několika možnostem přístupu, Například:

- Přístup přijetí stavu a naprostého podřízení se studentovi. Který však bude pro obě strany pravděpodobně neefektivní, či nepříjemný. Jelikož se pedagog bude bát studentu říct svůj pravdivý a autentický názor. S úmyslem neranit jeho city. Tak bude nejspíš vytvářet jakousi kulantní odpověď, která neurazí, ale zároveň asi ani nepomůže. Student tedy může cítit z pedagoga neupřímnost a nechápat, proč ostatní dostávají v porovnání s ním jinak strukturované poznámky a připomínky.
- Přístup přijetí stavu a uvědomělé komunikace se studentem. Oběma stranám se podaří komunikovat bez problému a najdou společně tu správnou cestu při spolupráci.
- Přístup přijetí a pochopení, ale neschopnosti spolupráce se studentem. Pedagog sice bude znát stav studenta, nicméně nebude vědět, jak s ním komunikovat. Jestli se mu má podřizovat, nebo se na jeho psychický stav neohlížet.

- Přístup přijetí informace o stavu studenta, ale odmítnutí s ním pracovat. Pedagog ví, že se u studenta vyskytuje psychická porucha a rozhodne se s ním nadále nespolupracovat.

Měla by tedy škola dělat psychotesty? Nejsem schopna s čistým svědomím odpovědět ani kladně, ani záporně.

5. ZÁPIS ZE ZKOUŠENÍ INECENACE PLATONOV

„Tři nejdůležitější hybné síly našeho života jsou: rozum, vůle a cit.“⁴⁶

5.1. První fáze

Po prvním přečtení dramatické úpravy Platonova pro divadlo Disk a po obdržení obsazení jsem pochopila, že mám před sebou velký úkol. Hlavní ženská role. Měla jsem pochopitelně radost z velikosti role a možností interpretací, které se mi už při čtení v hlavě rodily. Bude moje Generálová opravdu jako generál, zhrzená vdova, nebo třeba zlá, ublížená a předčasně zestárlá žena? Zároveň na mě začala doléhat tíha zodpovědnosti. Pokud si ke Generálové nenajdu cestu, pokazím tím celou inscenaci. Samozřejmě si uvědomuji, že v tom nebudu sama a na jevišti tam také nebudu jediná. Nicméně si myslím, že těmito pocitům se dá těžko ubránit. Alespoň v mém případě. Jedno bylo jisté. Dokážu sama sobě, že na to mám. Je to první velká, zároveň absolventská, role v divadle. Nejen na klauzurách.

V průběhu prvního týdne od obeznámení s textem, po třetím přečtení, jsem došla k závěru. Generálová se mi nelíbí. Není mi sympatická. Vím, je to podle teoretických knih a všech zkušených a rozumných herců, zakázané říkat, nebo o tom vůbec přemýšlet. Ovšem i když tuto informaci mám vrytou hluboko do paměti, nedokázala jsem ji poslechnout. Ať už se o prvním seznámení s rolí v *Metody herecké práce* píše cokoli ohledně prvních dojmů, nebezpečí předpojatosti a správnému přístupu ke čtení. Moje mysl rady odborníků zkrátka v ten moment odmítala. Víceméně ukázkový případ toho, jak se to nemá dělat. Automaticky jsem začala postavu hodnotit. Nazývat ji hloupou. Kvůli tomu, jak se před ostatními, především před Platonovem, dokáže ponížít. Například v této scéně:

⁴⁶ LUKAVSKÝ, Radovan (zpracoval). *Stanislavského metoda herecké práce*. Státní pedagogické nakladatelství Praha..str. 61

„ANNA: A teď půjdeme ke mně!

PLATONOV: Ne, ne...

ANNA: Pojd!

PLATONOV: Neporoučej mi!

ANNA: Proč?

PLATONOV: Nemůžu!

ANNA: Můžeš! Pojd!

PLATONOV: Nemůžu!

ANNA: Vzpouzí se to jako býček! No tak!

PLATONOV: Nepůjdu!

ANNA: Aspoň na chvíli!

PLATONOV: Proč pořád dorážíš? Nepůjdu! (Schoulí se na pohovce do klubíčka)⁴⁷

To já bych přece nikdy neudělala. Nutit muže do toho, aby mě miloval a přesvědčovat ho, že udělal špatné rozhodnutí. I když se zdá naprosto logickým. Jen odmítá porážku. Což mě přivedlo k většímu tématu. Sebeponižování žen v celé hře. Naštvala jsem se na celého Platonova. Na Čechova.

Na jeho postavy. A už jsem, opět, pomalu začínala nenávidět fakt, jak jsou ženské postavy psané. Bud' jako generálky a manipulátorky, nebo labilní, naivní a hloupé chuděrky. To, jak omezený pohled do nitra ženy je nám díky nedostatečnosti rozmanitých ženských osobností v dramatech (převážně tedy před 21. stoletím, ale i tak) k dispozici. Jenže ona to není úplně stoprocentně pravda. Alespoň ne s ohledem na dobu, ve které ona dramata vznikala. Kdysi přece lidé smýšleli jinak a to, že to není v souladu s mým názorem ještě neznamená, že je to špatně.

Má Čechov silné ženské postavy? Raněvská je za jednu z nich považována. Generálová taky. Proč mi tedy nepřijde, že jsou silné? Raněvská žije ve lži a odmítá si připustit realitu, tedy ztrátu majetku a postavení. V tom je její síla? V tom, že všechno zapře nejen v sobě, ale i před ostatními? Generálová, která to

⁴⁷ ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan Darniš. Textová úprava pro inscenaci Platonov, premiéra: 28.9.2020. str. 47-48

s majetkem a postavením měla víceméně stejně, je do toho ještě naprosto naivně zamilovaná do Platonova. A také odmítá připustit si porážku. Z čehož vyplývá, že by tedy měla síla ženy spočívat v odmítání prohry? Nemyslím si.

Neviděla jsem ji. Sílu. A do pochopení jsem měla ještě daleko. Ale to přece nevadí. Nemusím všemu hned po přečtení rozumět. Počkám si na čtené zkoušky, až budeme rozebírat psychologii postav. Předpokládala jsem, že se ještě karty obrátí a já procitnu. Musela jsem přijít na to, co se mi na ní líbí. Nemůžu přijít na první čtenou zkoušku s vědomím toho, že se mi Generálová prostě nelíbí. Musela jsem najít alespoň nějaké klady. I když jsem Annu neviděla v tom nejlepším světle, pořád jsem to vyhrála. Protože Saša, Sofie a hlavně Grekovová už jsou pro mě na naprostém bodu mrazu souznění a podobnosti s rolí. Tyto postavy mi připomínaly ženy, které jsou extrémně naivní, přehlížejí zdánlivě očividné problémy a situace a neuvědomují si ubohost svého jednání a chování.

*„Važte si těch několika málo míst, která jste hlouběji zažili a procítili, nepodceňujte je. Možná jsou v nich ukryta jádra příštího života vaší role, vaší tvůrčí inspirace.“*⁴⁸ radí Stanislavskij. A já jsem při čtení měla, alespoň náznak, pochopení jejich činů. Všechno nebylo jen černé. Anna je přinejmenším kurážná a tvrdá. Soudila jsem tak dle dialogů s Osipem a Glagoljevem. Navíc mi zůstal v paměti jeden konkrétní dialog s Platonovem.

„Platonov: Mám jít...Mám, nebo nemám? Cézar měl Rubikon- já ženu...Obyčejný děvkař!

*Anna: (vlepí mu facku) Pozor na pus! Jestli chceš - pojd', jestli nechceš, kašlu na tebe! Prosit tě nebudu!“*⁴⁹

I když si svoje prohlášení potom, v mých očích, ponížila následným jednáním ve hře, věděla jsem, že ten náboj její energie budu mít ráda.

⁴⁸ LUKAVSKÝ, Radovan (zpracoval). *Stanislavského metoda herecké práce*. Státní pedagogické nakladatelství Praha.

⁴⁹ ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan DERNIŠ. Textová úprava pro inscenaci Platonov, premiéra: 28.9.2020. str. 38

Došlo mi, že jsem automaticky začala přemýšlet nad nově získanou rolí jako nad něčím, co musím být já, musí být jako já. Nebylo to poprvé. Bála jsem se, že pokud nebudu s postavou souznít, nedokážu být autentická. A věděla jsem, že technika kompletního odosobnění v tomto případě nepřipadá v úvahu, není možná. Vždyť jsem hrála Svatavu a Outěchovou⁵⁰. Ty dvě báby mi nejsou podobné absolutně v ničem. Jenže s Annou to bylo jiné. Anna musí být perfektní. S ní jsem neměla v plánu jen tak si hrát, vyblbnout se. Bylo to vážné. Je to přece Čechov. A tak k tomu musím přistupovat. Chci důstojně ukončit svoje studium, abych se za svůj výkon nemusela stydět.

Přijde mi vtipné, jak vážně to občas беру. Jak potřebuji uspět a být výborná. Samozřejmě se to v průběhu zkoušení mění. Chvillemi si uvědomím, že nejde o život. Ale nechci samu sebe zahanbit. Nechci být ta, která neumí hrát a ostatní si z ní dělají srandu, nebo hůř, je jí jim líto. Ta, která tak „nějak“ projde průběhem studia a když přijde do Disku, lidé nechápou, jak k tomu vůbec mohlo dojít. Netalentovaná, nijaká, uřvaná, přehnaná, nedostatečná, slabá. Víím, že se o hercích a herečkách takhle mluví. Všichni to ví. A většina to i dělá. I já jsem to udělala.

Bojím se tohle zaslechnout. Když procházím kolem lidí, kavárnou, sedím před školou. Kdekoliv můžu zaslechnout rozhovory o výkonech ostatních, nebo dokonce tom svém. Slyšet hodnocení a kritiku při rozhovoru, z očí do očí, to zvládnou. I když se mi to nelíbí. Vyslechnu si názor a později si získané informace doma zpracuji. Někdy se snáší hůř, jindy lépe. Záleží, od koho jsou a v jakém rozpoložení se zrovna nacházím.

Na první čtené zkoušce jsem měla velmi dobrou náladu. Přijela jsem na ni společně s některými spolužáky, se kterými jsem strávila krásný víkend. Byla jsem v ideálním rozpoložení. Hlavu jsem měla čistou a těšila jsem se na to, co nás společně čeká. Přes dva měsíce zkoušení s lidmi, které mám ráda. Onen předchozí víkend jsem se rozhodla, že i kdyby neměla inscenace dopadnout

⁵⁰ SMOČEK, Ladislav. *Podivné odpoledne dr. Zvonka Burkeho*, Nakladatelství Artur (2010)

dobře, měla špatné ohlasy, nebo jsem nedokázala pochopit podstatu postavy, tak na tom nesejde. Jelikož budu mít po svém boku lidi, se kterými si rozumím. A i když je občas těžší chytit z počátku tu stejnou vlnu, vždycky si o tom dokážeme promluvit a přijít na společné řešení. Strach z neúspěchu mě tedy v tento okamžik na chvíli opustil.

Čtená zkouška dopadla, z hlediska čtení, tedy relativně dobře. Samozřejmě je tu ještě jedna věc, která mě na prvních čtených zkouškách děsí. Tou je samotné čtení. Nikdy nebylo oficiálně potvrzeno, že jsem dyslektik. Problémy se čtením a soustředěním se na text byly spojovány s diagnostikovanou poruchou pozornosti. Každopádně to s věkem nezmizelo. Aktuálně mohu říct, že jsem na tom se čtením mnohem lépe než na základní škole, ale stále se zadržávám a nedokážu se plně soustředit. Takže první čtené jsou celkem nápor na nervy. Proto raději v poslední době předem oznámím a omluvím se, že mohu mít lehké problémy se čtením.

V prvním ročníku si samozřejmě pedagogové mého omezení všimli. Především paní doc. Salzmanová a Mgr. Szimiková. Od obou jsem dostala rady a tipy, jak s problémem naložit. Musím doma nahlas číst. A když budu na zkoušce, uklidnit se, číst pomalu a snažit se vnímat, co vůbec čtu. Tím, že jsem už předem ze čtení nervózní, snažím se text co nejrychleji přečíst. Proto spěchám a soustředím se především na to, kdy už moje replika skončí.

Na již zmiňované první čtené zkoušce jsem měla minimální počet zádrhelů. Především z toho důvodu, že jsem text předtím už třikrát četla a znala jsem jeho obsah. Pokud text již dopředu znám, je pro mě jednodušší pregnantně vyslovovat a nadále si uvědomovat reálný význam textu. Víím, že nejsem jediná, která má se čtením problémy. Nejen někteří z řad spolužáků, ale i profesionálních herců. A ti většinou volí stejnou taktiku. Přečíst si text ještě před první čtenou. Někteří se text dokonce učí, aby při zkoušce nedošlo k přepěvkám a vyvarovali se veřejnému ponížení.

Chtěla jsem na zkoušku přijít oblečena v něčem, co mi bude Annu připomínat.

Něco jako kostým. Kus oblečení, který mi dodá potřebné sebevědomí a pocit spojení s postavou. I když na to bylo ještě brzo, chtěla jsem si pojistit, že mi bude komfortně. Vzala jsem si saténový červený přehoz, který, jak se zanedlouho při prezentaci kostýmů ukázalo, byl součástí Aniny garderoby. Což mi udělalo obrovskou radost. Tím končí první fáze, Rozporuplné seznámení.

5.2. Druhá fáze

Hned druhá zkouška v prostoru? Pro mě velmi nečekané zjištění, jelikož jsem doposud byla zvyklá na několikadenní čtené zkoušky. Navíc se nedá říct, že bych byla nepřipravena a o roli nic nevěděla. Tudiž přestože byla informace jakkoliv překvapivá, rozhodnutí doc. MgA. Jakuba Korčáka mě motivovalo. Není čas ztrácet čas! Kromě toho, mám ráda výzvy. A tohle byla velká výzva.

Jak jsem posléze zjistila, není úplně snadné "vařit z vody". To, že něco málo vím o postavě ještě neznámá, že hned dokážu jako ona jednat. Na jednu stranu ve mně tento fakt vyvolal lehké zmatení, které ale nebylo zmatením zabraňujícím a blokujícím tvůrčí práci, nýbrž pohonným stimulem.

Následujících pár zkoušek proběhlo v podobném rozpoložení. Motivujícím zmatení. Ale circa po týdnu jsem začala mít pocit, že se mi s postavou už začíná dařit spojit. Pomalu jsem přestávala mít vůči Anně předsudky a přistupovala jsem k ní s větším pochopením. Získala jsem větší přehled v jejím nitru. Dostávala jsem při zkouškách cenné rady a odůvodnění jejích činů, takže bylo lehčí nalézt sympatie. Už jsem chápala, že si odmítá připustit porážku. Protože žije život, který nenávidí a když už ho musí žít, tak alespoň důstojně. A posedlost Platonovem? Žije víceméně uprostřed ničeho. Nemá moc přátel. O těch, se kterými se stýká, si nic dobrého nemyslí. Platonov je jediný, ve kterém vidí jiskru života. Vzrušení. Pocit, že s ním se v životě nudit nebude. V tento moment přestala být postava pouze postavou, ale mnou. Konec druhé fáze. Fáze přijetí.

5.3. Třetí fáze

Jak důležité je slyšet chválu? Nebo kritiku? Obojí považuji za důležité. Ale Proč? Potřeba zpětné vazby je pro mě jedna z nejdůležitějších věcí při práci. Jako bych se nedokázala spolehnout na svůj úsudek. Víím, že moje vnímání výkonu se ne vždy slučuje s názorem pedagoga, nebo diváka. Což je normální. Jenže to nutkání dostat po každém představení, nebo zkoušce ohodnocení otravuje nejen mě, ale i ty, kterých se ptám. Platonov bohužel nebyl výjimkou. Poté, co jsem se začala sžívat s postavou Anny, přišla další fáze. Fáze třetí, aneb Patologická nezbytnost jménem evaluace. Příchod této fáze se nedá časovat. Nicméně se ale dá říct, že k němu dochází, v mém případě, zhruba mezi druhým a čtvrtým týdnem práce. Spouštěčem je moment, při kterém už mám postavu nějak uchycenou a slyším pozitivní ohlasy, se kterými vnitřně souhlasím. Pokud mi přijde, že jsem chválena bezdůvodně, nebo ještě nepřišla “naše chvíle souznění“ s postavou, není to ono.

U Platonova k tomu došlo na zkoušce, kde jsem byla pouze já, Petr a režisér. Aranž scény už byla nahozena, teď jsme se snažili přidat emoce. Nevím, jestli to bylo atmosférou prostředí (léto, horko, černá učebna K332, tři lidé v místnosti, atd.), nebo jsme jen měli zrovna náš “dobrý a plodný den“. Ale byla tam chemie. Byl tam po odehrání scény pocit únavy. Lehkého točení hlavy a rozteklého pohlazení po celém těle. A chvilkové ticho. Vstřebávání zážitku, který se právě odehrál. Věděla jsem, že takhle je to správně. Takhle se mám cítit. Následně jsme si ve trojici zhodnotili výkon. Měli jsme pocit, že jsou pilíře této scény postaveny, chápeme motivace a základ je tedy tím pádem připraven pro budoucí rozvoj.

Připadala jsem si ten den jako na drogách. To, v jakém rozpoložení jsem se nacházela, je návykové. Dodává mi sebevědomí. Pamatuji si všechna pohlazení, ke kterým došlo. Hodina hlasové výchovy v prvním ročníku - monolog z Médei, Inna a její dialog s Michalem - Murlin Murlo, zoufalá Lady Macbeth, zamilovaná Slečna Julie, ve finále i ta bába Outěchová z Burkeho, u které to trvalo tak dlouho. Všechny. Jenže takových pohlazení je málo. Proto je

touha po nich často neukojena. Ano, existují suplementy jako je chvála od uznávaného člověka, smích, potlesk, ale pohlazení je pohlazení. Nicméně jsem se stala závislou i na těchto suplementech. Potřebuji je vidět, slyšet. Jak jinak zjistím, že to dělám správně. Že můžu být herečka. Herečka, která nebude jen průměrná.

Každý den jsem vstávala na zkoušku s tím, že už se mi jednou zadařilo, takže se mi musí dařit i nadále. Nesmím selhat. Musím si Annu udržet a nepustit ji. Potřebovala jsem slyšet hodnocení. Pokaždé. Jestli to zvládám. Jestli mi postava neuniká. Nemohu dovolit, aby mi proklouzla. Stalo se mi to se všemi postavami. Teď se to stát prostě nesmí! Některé dny byly úspěšnější, některé méně. Dokonce došlo i ke druhému a třetímu pohlazení. Takže síly byly stále v převaze na straně úspěchu.

5.4. Čtvrtá fáze

A tak se stalo. Fáze čtyři přišla úderná, v plné síle, jako facka. Ztráta. S přesunem z učebny do divadla Disk po krátké prázdninové pauze. Najednou zmizela nádherná intimita učebny K332. Nebyla jsem slyšet, já, která by si nikdy nepomyslela, že bude mít problém s hlasitostí mluvního projevu. Podehrávala jsem. Minimalistická gesta bez blízkosti diváka na dva/tři metry, nefungovala. Nebyly viditelné vnitřní motivace. Všechno zmizelo. A zhruba měsíc do plánované premiéry. Nechápu, jak jsem něco takového mohla dopustit. Jak to, že jsem nebyla schopna se připravit lépe? Byla jsem líná, nesoustředěná, demotivovaná, nebo mi na tom snad nezáleželo? Nebyla to ani jedna z možností. Zkrátka dobře se to stalo. Potřebovala jsem zjistit, jak se vrátit zpět. Znovu nalézt Generálovou.

Spolužáci už měli zkušenost s přesunem inscenace z učebny do Disku. Takže jsem to pochopitelně začala jako první konzultovat s nimi. Všichni se s problémem setkali. A na otázku způsobu řešení onoho problému se mi dostala ode všech víceméně totožná odpověď. Dát tomu čas, na to přijdu. Což je sice

hezké, ale pro člověka jako jsem já, která všechno musí mít hned, to nebyla úplně uspokojivá rada. Navíc se mi zdálo, že to ostatním nedělá zdaleka takový problém jako mě. Bohužel to na jistý moment vyvolalo potřebu porovnávání se se spolužáky. Čehož jsem se díky rozhovorům s nimi brzy zbavila. Rozhovorům, které paradoxně nebyly o práci. Jestli je to správný přístup, netuším. Ale vím, že když spolužákem/kolegou komunikuji z lidské, ne profesní stránky, je pro mě snazší se detoxikovat od takovýchto myšlenek. V tom pozitivním případě. Což tak je u všech spolužáků. V opačném případě je porovnávání sice hnacím motivačním motorem, ale o zdravém přístupu se mluvit nedá. To už mi dělá potíže odbourat.

5.5. Pátá fáze

Potřebovalo to čas. Měli pravdu. Pomalu začaly přicházet zpět úspěšnější dny. Dny fáze číslo pět. Vyvažování. Nedá se přesně mluvit o znovunalezení postavy. Spíš šlo o to, jak přijít na funkční systém přesunu, aniž bych musela postavu stavět od začátku. Přizpůsobení se prostoru. A že to chtělo nemálo zkoušek, zastavování po jedné replice a několikanásobného opakování scén. Původní základy, na kterých jsem postavu stavěla, se začaly vracet. Nové, přizpůsobené aktuálním podmínkám, upravené. Bylo nutné se vrátit zpět k pravé podstatě postavy a znovu si připomenout, proč a jak jedná. Jaké jsou její vnitřní motivace. Že intimita nemusí být udávaná pouze vnějšími vlivy, ale především soustředěním se a napojením na partnera.

Ke konzistentnímu a vyrovnanému výkonu jsem měla ještě daleko. Příchody ostatních pedagogů a studentů produkce na zkoušky byly ze začátku nepříjemné, ale alespoň jsem si začala zvykat na to, že v hledišti budou sedět diváci.

5.6. Šestá fáze

Přehlušení. Moment, kdy už jsem Anny měla dost. Bylo jí moc. Stala se

neodmyslitelnou součástí mého dne.

Objevovala se mi ve snech. V mém těle. Věděla jsem, že ve snu, který se mi zdá, to nejsem já. Ale její existenci a osobnost jsem měla tak hluboko vrytou do podvědomí, že jsem prožívala svoje osobní trable a hledala na ně řešení skrze Annu. Propůjčila jsem jí tělo a pohlížela na dění z pozice diváka.

Viděla jsem její povahové rysy nejen v sobě, ale i v lidech ve svém okolí. Reakce, způsob uvažování, temporytmus. Byla v mých spolužácích, profesorech, kamarádech, prodavačce v Tescu, náhodných kolemjdoucích. Všude.

Byla silnější než já. Její osobnost tu mou převyšovala, přehlušovala. Nejdříve jsem si to neuvědomovala. Uvědomění a pocity s tím spojené přišly neohlášeně. Tiše rozrůstající se nádor, nečekaný nájezd, totální invaze myšlenek. Pocit, který by popsala asi nejlépe postava ztvárněna Johnny Deppem z filmů Tima Burtona, nebo Summermute v Digitálním podzemí. Jak by nejspíš radil Sigmund Freud. Odpověď na všechno je „tvoje matka“.

Podobnou situaci jsem totiž zažila při zkoušení Macbetha. Situaci, při které jsem měla roli příliš blízko. V tomto případě jsem se ale původně nefixovala na podobnost Lady Macbeth se mnou, ale s mojí mámou.

Když jsme v průběhu zkoušení pracovali na psychologii postav, automaticky jsem si jednání Lady Macbeth spojila matkou. Což by nemusel být takový problém, pokud by se nejednalo o obecně známou notorickou manipulátorku. Díky tomu jsem samu sebe stavěla do pozice Macbetha. Podobnosti se nedaly zapřít. Jedním z hlavních důvodů mého úsudku byl fakt, že obě ženy mají neskutečnou vůli bojovat. Jdou „přes mrtvolu“. Býci, ženoucí se za červeným praporem. Neexistuje žádná jiná možnost. Jen ta, kterou ony navrhují.

Moje vize byla jasná. Hraji svoji matku.

Přišly momenty, ve kterých jsem si byla naprosto jista svým prvotním úsudkem. Cítila jsem křivdu, zlobu, nenávist. Měla jsem možnost svou mámu spatřit v takovém rozpoložení. Jenže mi to začalo být líto. Spojení těch dvou bylo najednou chorobné, nemorální a nefér. Připadalo mi, že vidím tolik zla a žádné dobro. Natolik jsem se soustředila na jejich obratnou dovednost manipulace a

zápornou stránku, že jsem zapoměla, z čeho tyto emoce pramení. Z hluboké bolesti, ublížení, chaosu, bezradnosti. A to, že moje máma se chová takhle tvrdě, protože jí na mě záleží, miluje mě a přeje mi to, co jí v životě bylo odepřeno.

Můj výkon byl také silně závislý na tom, jestli jsem s matkou zrovna zadobře, nebo rozhádaná. Protože herci přece čerpají z vlastních zkušeností. V horším/lepším případě řeší stejná témata i v osobním životě. Zhruba ve stejnou dobu jsem si procházela rozchodem. Ony zmíněné negativní myšlenky jsem cítila velmi často. To mi, bohužel, při zkouškách pomáhalo. Nebylo pro mě těžké si emoce vyvolat, nemusela jsem. Cítila jsem je.

Ale kdo je tedy spíš podobný Lady Macbeth? Máma, nebo já? Jsem přece schopna připodobnit svojí vlastní matku k jedné z největších záporných postav. Navíc je moje mysl zahrnuta příšernými pocity nedostatečnosti a neschopnosti mého partnera. Až do takové míry zachází můj cynismus? Čímž jsem samu sebe okamžitě postavila na příčku vhodnější kandidátky připodobnění k této roli. Jsem padouch číslo jedna, lidská hyena.

V mém novém osazení role začalo být těžší a těžší fungovat. Dostala jsem samu sebe do velmi nekomfortní situace. Takové, ve které neumím chodit, ze které se neumím vymanit. Práce byla zároveň životem. Neměla jsem místo odpočinku. Ale to byly příznivé podmínky pro dotváření postavy.

Z koloběhu frustrace ze zkoušení a nefunkčního vztahu jsem se dostala během dvou dnů. V prvním jsem se rozešla a ve druhém jsem odehrála klauzuru. A byl konec. V těchto případech šlo o dramatické situace, jejichž řešení bylo víceméně jasné. Vztah se musí ukončit. Klauzury se musí odehrát. To, jaké to bude mít načasování u klauzur jsem věděla, takže jsem čekala na spásný den, který mě vysvobodí. Období rozcházení se nebyla přesně záležitost jednoho dne, ale jeho finální ukončení datovat lze.

Se spolužáky jsme se rozhodli, že když jsme nenazkoušeli celou hru, nebudeme chtít klauzuru reprízovat. Díky tomuto rozhodnutí, jsem se mohla

Lady Macbeth “zbavit“.

5.7. Sedmá fáze

U Anny to tak “lehce“ nešlo. Dostat roli z hlavy. A příchod fáze číslo sedm, Hysterie generálového týdne, situaci neulehčila. Během posledních pár dní před premiérou jsem přestala veřejně (většinou jsem totiž schopna si většinu svých “bolístek“ odnést domů) držet emoce “pod pokličkou“. Stála jsem tolik o to, aby inscenace byla dobrá, že jsem samu sebe vrhla pod vlak. Tlak, který jsem na sebe vynaložila a v generálovém týdnu přestala zvládat udržet, spustil lavinu uvolňování zadržovaných pocitů. Brečení při připomínkách (protože už nevím, jak jinak to mám zahrát), zasekávání se při průjezdech, pocitu absolutní ztráty kontroly nad výkonem, neúmyslnému znesnadňování práce spolužákům, naštvání se na spolužáky (pokud vyrušili scénu, jelikož oni zrovna měli volno), a tak podobně.

Není žádnou novinkou, že si ženy v dnešní době dobře uvědomují nadvládu mužů a snaží se proti ní bojovat. Když jsem mluvila o naštvání se na spolužáky, jelikož vyrušovali, měla jsem v hlavě konkrétní příklady. V našem ročníku (což chlapci sami několikrát potvrdili), stejně jako i ve většině divadelních kolektivů celosvětově (pokud se jedná o smíšené kolektivy), vládne patriarchát. Nechci zacházet až do hloubky odůvodnění toho, proč je to takový problém, jelikož si myslím, že toho by si měl každý férový a oduševnělý člověk být vědom. Nicméně v generálovém týdnu jsem byla, jak jsem již zmiňovala, ve velmi precitlivějším rozpoložení. Jakýkoliv hlasitější rozhovor, který jsem, bohužel, měla „to štěstí“ zaznamenat, byl vysoce rušivým elementem a znesnadňoval mi práci. Asi nebude, vzhledem k úvodu tohoto odstavce, velkým překvapením, že se jednalo především o mužské hlasy. Uvědomila jsem si totiž, že v případě našeho kolektivu nerespektují klid při výkonu především chlapci. Jako by jim bylo jedno, co se děje okolo nich, protože oni „se musí přeci nějak mezi scénami zabavit a doříct si navzájem své myšlenky“. Neříkám však, že se to nestává i dámské části našeho kolektivu. I já jsem vinna. Jenže mezi těmito

dvěma světy je v našem případě jeden velký rozdíl. Pokud některé z dívek řeknete, že vám vadí, jaký hluk mimo scénu vytvářejí, většinou přestanou. Ale když řeknete chlapcům, že jsou hluční a vás to ruší při práci, jste hysterka a pokračují, s minimální časovou prodlevou, dále v konverzaci. V některých případech jsou vyhnáni z místnosti. A to je snad ještě horší, jelikož si v hlavě začnete vytvářet hororové scény probíhajícího rozhovoru mimo místnost. Je možné, že jsem v posledním týdnu byla opravdu hysterická. A tyto myšlenky byly jen temnou stranou mého způsobu uvažování, které pramení ze zoufalosti a neskutečně tím křivdí mužům. Jde tedy jen o moje zkreslené představy ovlivněné psychickým rozpoložením, nebo o opakovanou připomínku aktuálního postavení žen ve světě a pocit nespravedlivosti? Pravda je v tomto případě nejspíš na obou stranách. Při popisování těchto situací mi přijde smutné (a trochu i hloupé), že mám potřebu zabývat se tímto tématem především v momentě, kdy jde o mně, nebo o ženy v mém okolí, místo toho, abych se problematikou zabývala konzistentně a v globálním měřítku.

5.8. Osmá fáze

Příchod premiéry. Fáze číslo osm, aneb Premiérový opar. Abych byla upřímná, den premiéry, ani premiéru samotnou, si nepamatuji podrobně. Byla jsem neskutečně nervózní. Věděla jsem, že na premiéry chodí spousta pedagogů, významných divadelních osobností (což je teoreticky možné sloučit v jedno), kritici, rodiče, přátelé, zkrátka tam budou všichni, co něco znamenají buď pro divadelní svět, nebo pro nás herce osobně. Tudíž jde o to podat poctivý výkon. S vědomím tohoto faktu si dovoluji ospravedlnit svůj výpadek paměti. Nejde o to, že bych si nepamatovala vůbec nic. Nějaké střípky okamžiků a celkový pocit ze svého výkonu v paměti mám. Ale přijdou mi zamlžené. Pamatuji si například, že jsem dvakrát upadla. Nebo jak jsem Petra praštila přes ucho, místo na tvář. Když to vezmu kolem a kolem, ze svého výkonu jsem nebyla stoprocentně nadšená, ale byla jsem relativně spokojená. Nestalo se nic, co bych, za pomoci spolužáků, nebyla schopná přejít a nechala se tím natolik negativně ovlivnit.

5.9. Devátá fáze

Reprízování. Konfrontace s kritikou. Hodnocení pedagogů. Tato témata shrnu v poslední, deváté fázi. Co je, bylo a bude. Po premiéře se mi dostalo hned několika různých způsobů zpětné vazby. Při rozhovorech s kamarády, spolužáky a rodinou byly názory rozporuplné. Někteří hodnotili výkony herců (společně s tím mým) a jiní inscenaci jako celek. Takže se to nedalo generalizovat. Tím, že jsem v den premiéry byla ráda, že už to mám konečně za sebou, nedožadovala jsem se kdovíjak obsáhlého hodnocení. Chtěla jsem si užít to, že máme se spolužáky hotovou inscenaci a oslavovat.

V následujících dnech jsem byla už lépe schopna přijímat hodnocení, kterého se mi od lidí zpětně dostávalo, nebo jsem si vzpomněla, co vlastně mi v ten večer premiéry říkali. Spadla ze mě nervozita. Přála jsem si vědět, jak výkon na lidi působil. Zda jsem v jejich očích ta průměrná a nijaká absolventka, která nemá v DISKu co dělat. Ve zkratce mi bylo řečeno, že můj výkon byl dobrý a takové obavy mít nemusím.

Při hodnocení s pedagogy jsem se snažila si zapamatovat co nejvíce informací, abych mohla později při reprízování jejich rad a poznatků ještě využít. Kdybych si měla vybrat, jestli slyším raději kritiku, nebo chválu, vyberu si kritiku. Chvála se mi poslouchá těžko. Ačkoliv je to neskutečně hřejivý a uklidňující pocit, jeden z mých „suplementů“, chvála mi nedává tolik možností svůj výkon ještě zlepšit. Možná se zaměřit na prohloubení pasáží, o kterých byla řeč. To ani. Ale já asi nedokážu nikdy s výkonem být naprosto spokojená. Kritika se sice poslouchá hůř, ale dává mi možnost posunout výkon dále. Vidina toho, že práce ještě neskončila. Že ještě můžu setrvat v tom sebetrýznivém pocitu, který měl ale žene neskutečným způsobem kupředu. Navíc, když slyším slova chvály od pedagogů, tak netuším, jak na ně reagovat. Občas si říkám, jestli to říkají proto, aby mě motivovali, nebo proto, že si to doopravdy myslí. Ne, že bych nevěřila jejich úsudku, nebo nezažila i opačnou reakci na výkon. Každopádně je těžko uvěřitelné, že něco takového říkají. Právě proto, že bývám ke svým výkonům velice kritická.

Reprízování Platonova bylo, z mého pohledu, celkem neúspěšné. Čekala jsem, že můj výkon bude konzistentnější, vzhledem k množství přezkušování kvůli pandemii. Pamatuji si jednu konkrétní reprízu, která byla velmi nepovedená. Nedokázala jsem se ten den vůbec vcítit do postavy. Výkon jsem začala tlačit, emoce byly uměle vyvolané, přehnaně intenzivní mluvní projev. Zkrátka jsem využila veškerých berliček, o které se herci v nesnázích opírají. Neúspěšně. Po představení jsem proto měla celkem mizernou náladu. A v té náladě mě podpořil i známý, který se byl na představení podívat. Je z divadelního světa. Nedá se říct, že bych v jeho názor vkládala extrémní důvěru, každopádně si ráda vyslechnu každý názor. Když jsme se bavili o mém pocitu, řekla jsem, že dnes nejsem moc spokojená, postava mi utekla a já ji nebyla schopna nalézt. Zeptal se mě, jestli budu někdy schopna pochopit a nalézt pravou podstatu postavy. Je nutné dodat, že představení viděl dvakrát. Na premiéře a v tento den. Kdyby byla otázka položena bez pasivně-agresivního tónu, ublížilo by mi to asi méně. Slyšet něco takového a zachovat si chladnou hlavu není a nebylo lehké. Samozřejmě to ve mně spustilo vlnu obav. Začala jsem opět znevažovat svoje výkony a snažila se pochopit, co dělám špatně a proč se tohle děje. Svou zkušenost se známým jsem sdělila svým spolužákům a hledala u nich radu a útěchu. Připomněli mi, že s kritikou ve všech možných způsobech podání, se budu muset naučit pracovat a umět filtrovat prospěšné od zbytečného. A mají pravdu. To se ale budu muset asi ještě dlouho učit.

Naplnilo tedy reprízování Platonova moje očekávání? Dokázala jsem si, že na to mám? Nenaplnilo. Vzhledem k tomu, že jsem si stanovila asi příliš přehnané nároky. Zároveň vím, že se musím „vyhrát“ a to mě naučí podávat konzistentnější výkony. Jestli jsem si dokázala, že na to mám? Na to hrát Generálovou. Na to být herečkou. Na to být na sebe pyšná. Dostávám se tam. Některé dny si říkám že ano. V jiných opět pochybuji. Ale ono to přijde. Snad.

6. ZÁVĚR

Jak se ukázalo, naše síly osobností, tedy mé a Aniny jsou vyrovnané. Sice ne v každé kategorii, ale celkově ano. Abych tedy odpověděla na hlavní otázku této práce. Čím a jak se liší má osobnost od osobnosti Anny P. Vojnicevové? V případě osobnosti se liší jedním ze čtyř písmen. Písmenem vysvětlujícím způsob zpracování myšlenek. V ostatních kategoriích jsou naše osobnosti totožné.

V případě síly se lišíme ve všem. V moudrosti a znalostech, Odvaze, Lidskosti, Spravedlnosti, Střídmosti i Transcendenci. Zároveň ale současně v ničem. Každá máme jiné silnější a slabší stránky, ale vzájemně se doplňujeme. Tedy alespoň do stejné celkové úrovně.

Ve spojení s těmito tématy jsem si kladla otázku, zda jsem vhodná adeptka pro kariéru herečky. Se vším, co jsem napsala do práce, od rozboru osobnosti, po mé fáze zkoušení Platonova a jednom problému při zkoušení za druhým, je tedy otázka zřejmě na místě.

Sama sobě odpovídá na ni teď dodávám sebevědomí. Řeknu, že ano. Protože proč by ne? Žádný vztah není ideální. A ten můj s herectvím to potvrzuje.

Povedlo se mi získat více informací o „síle“ jako takové. A moje práce do jisté míry změnila můj pohled na význam slova „síla“. Ukázala mi, že mohu přistupovat k postavám i z jiných úhlů pohledu. Hledat jejich sílu osobnosti nejen v bojovnosti a vytrvalosti, ale i oduševnělosti, lásce, nebo soucitu. To, že síla není jen tvrdost. Na to mám tendence zapomínat, nebo je navzájem znevažovat. Doufám, že mi získané informace a pocity, které ve mně psaní této práce zanechaly, zůstanou v paměti a nebudu na ně v těžkých chvílích budoucích prací zapomínat.

Je nutno dodat, že při psaní této práce jsem si často říkala, že jsem se neměla pouštět do rozboru charakteristický rysů mého typu osobnosti. Velmi často jsem

se naštvála na to, že charakteristika sedí a nechávala se ovlivnit zmiňovanými negativními vlastnosti osobnosti. Sklony k prokrastinaci, nedokončení práci, otevřené možnosti, cynismus, nebo pocity chaosu.

7. ZDROJE

7.1. BIBLIOGRAFIE

BLATNÝ, Marek a kolektiv. *Psychologie osobnosti. Hlavní témata, současné přístupy*. Garda publishing, a.s. (2010)

ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan DERNIŠ. Textová úprava pro inscenaci Platonov, premiéra: 28.9.2020. str. 38

ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan DERNIŠ. Textová úprava pro inscenaci Platonov, premiéra: 28.9.2020. str. 47-48

ČECHOV, Anton Pavlovič. *Platonov*. Překlad: Ivan DERNIŠ. Textová úprava pro inscenaci Platonov, premiéra: 28.9.2020. str. 48.

DAVISON, M., & FURNHAM, A., *The personality disorder profile of professional actors*, *Psychology of Popular Media Culture*, 7(1), 33–46, (2018).

HELUS, Zdeněk, 2003. *Osobnost a její rozvoj*. Vydal: Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství- Centrum dalšího vzdělávání učitelů.

LUKAVSKÝ, Radovan (zpracoval). *Stanislavského metoda herecké práce*. Státní pedagogické nakladatelství Praha.

LUKAVSKÝ, Radovan (zpracoval). *Stanislavského metoda herecké práce*. Státní pedagogické nakladatelství Praha..str. 61

PETERSON, Christopher, & SELIGMAN, E. P. Martin. *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification* Oxford University press (2004)

SMOČEK, Ladislav. *Podivné odpoledne dr. Zvonka Burkeho*, Nakladatelství Artur (2010)

7.2. INTERNETOVÉ ZDROJE

3._Osobnost.pdf, 2013 [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
https://is.muni.cz/el/ped/jaro2013/MSBP_PsOs/3._Osobnost.pdf?lang=en

NEKONEČNÝ, Milan, 2018. *Osobnost(MSgS)*. In: Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 20.8.2021]. Zprostředkovatel webu: Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. Hlavní editor: Nešpor, Zdeněk R. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osobnost_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osobnost_(MSgS))

Pozitivní psychologie, In: Wikipedia [online], poslední aktualizace 19. srpna 2021 v 07:01 [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozitivn%C3%AD_psychologie

VIA Institute on Character, 2021. The 24 Character Strengths [online], [cit. 20.8.2021]. Zprostředkovatel webu: Dostupné z: <https://www.viacharacter.org/character-strengths>

VIA Institute on Character, 2021 Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification [online], [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
<https://www.viacharacter.org/character-strengths-and-virtues>

Myers-Bridges Type Indicator, In: Wikipedia [online], poslední aktualizace 13. srpna 2021 v 16:41 [cit. 20.8.2021].

Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_Type_Indicator
<http://test-mbti.hys.cz/>

PsychReel. MBTI Percentages (A 7 Point Guide) [online], poslední aktualizace 21. června 2021 [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://psychreel.com/mbti-percentages/>

NERIS Analytics Limited, 2011-2021. *Osobnostní typy* [online], [cit. 20.8.2021], Dostupné z: <https://www.16personalities.com/cs/osobnostni-typy>

REZAC. MBTI_výsledky_MSBP_POSV_sk_01-02.pdf 2013 [online], [cit. 20.8.2021].

Dostupné z:

https://www.ped.muni.cz/zdravevztahy/stazeni/MBTI_v%C3%BDsledky_MSBP_POSV_sk_01-02.pdf

BTK21 Web AG, 2021. Free Personality Test [online], [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:

<https://personalitymax.com/personality-test/>

NERIS Analytics Limited, 2011-2021. Personality types [online], [cit. 20.8.2021],

Dostupné z: <https://www.16personalities.com/personality-types>

NERIS Analytics Limited, 2011-2021. ENTP osobnost [online], [cit. 20.8.2021],

Dostupné z: <https://www.16personalities.com/cs/entp-osobnost>

NERIS Analytics Limited, 2011-2021. ENTP personality [online], [cit. 20.8.2021],

Dostupné z:

<https://www.16personalities.com/entp-personality>

CHERRY, Kendra, 2021. *ENFP: The Champion (Extraverted, Intuitive, Feeling, Perceiving) An Overview of the ENFP Personality Type* [online], poslední aktualizace

20. srpna 2021 [cit. 20.8.2021]. Zprostředkovatel webu: Dotdash, Dostupné z:

<https://www.verywellmind.com/enfp-an-overview-of-the-champion-personality-type-2795980>

Love Who, 2021, In: Youtube [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/channel/UCmOchZCqNQU3Gjh8X4GarOw>

JAMES, Frank, 2021, In: Youtube [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/channel/UCxc0c4cOfFmSUnzX9uY7Jww>

True Generation, 2021, In: Youtube [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
https://www.youtube.com/watch?v=7S9O3jCrBhI&list=PLNkpyA23oD63Y6Larh8m96LZ2Odb5HO8&ab_channel=TrueGenerations

Fictional Character MBTI, 2014-2021. ENFP Characters , In: Tumblr [online], [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://fictionalcharactermbti.tumblr.com/ENFP>

Fictional Character MBTI, 2014-2021. ENTP Characters, In: Tumblr [online], [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://fictionalcharactermbti.tumblr.com/ENTp>

ENFP, In: Wikipedia [online], poslední aktualizace: 6. srpna 2021 v 10:11, [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/ENTP>

ENTP vs. ENFP, 2021 [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
<https://psychologia.co/entp-vs-enfp/>

What's the difference between ENFP and ENTP?, 2021, In: Quora [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://www.quora.com/What-s-the-difference-between-ENFP-and-ENTP>

Personality at Work , 2021. ENFP vs ENTP , [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
<https://personalityatwork.co/personality-type/enfp/vs/entp>

American Psychological Association, 2021 [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
<https://phys.org/journals/psychology-of-popular-media-culture/>

American Psychological Association, 2021 In: Wikipedia [online], poslední aktualizace: 27. října 2021 v 14:57. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/American_Psychological_Association

American Psychological Association, 2021. Psychology of Popular Media [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/PsycARTICLES/journal/ppm/10/3>

Project Casting, 2019. *Researchers Reveal What Personality Disorders Most Actors Have (STUDY)*, In: Project Casting [online], poslední aktualizace: 21. ledna 2018. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://www.projectcasting.com/tips-and-advice/researchers-reveal-personality-disorders-actors-study/>

HAGER, Paul, 2019. Curtian Going Up. In: Waves magazine [online], poslední aktualizace: 2. února 2019. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://wavesgalveston.com/curtian-going-up/f/curtain-going-up-%7C-%E2%80%9Chigh-diddle-dee-an-actor%E2%80%99s-life-for-me%E2%80%9D>

American Psychiatric Association, 2021. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM–5)* [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>

THEINER, Pavel. *Poruchy osobnosti: základy pro samostudium*, 2017 [online]. Psychiatrická klinika FN a MU Brno. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/med/jaro2018/VLPY9X1c/um/Poruchy_osobnosti_zkr_verze_na_web.pdf

KRÁL, Jaroslav, 2021. Kde všude se dělají psychotesty? [online], poslední aktualizace z: 28. června 2021. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://sanvit.cz/kde-vsude-se-delaji-psychotesty/>

IQ Tester, 2010. Pracovní psychotesty [online]. [cit. 20.8.2021]. Dostupné z: <https://www.iq-tester.cz/o-inteligenci/pracovni-psychotesty.html>